

SYLWETKI PROFESORÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

621

CZESŁAW PRZYBYLSKI

(1880—1936)

Czesław Przybylski urodził się 19 V 1880 r. w Warszawie. Tu też ukończył w 1900 r. Szkołę Realną i rozpoczął studia w Warszawskim Instytucie Politechnicznym im. Mikołaja II. W 1904 r. obronił pracę dyplomową, wykonaną pod kierunkiem M. Tołwińskiego i wyjechał za granicę. W latach 1904—1906 studiował w École de Beaux Arts w Paryżu, potem (1906—1908) na politechnice w Karlsruhe i przez pół roku w Wiedniu. Interesował się przede wszystkim projektowaniem architektury monumentalnej i związaną z nią akustyką.

Do Warszawy powrócił w 1909 r. i rozpoczął działalność zawodową. Z jego wczesnych prac na uwagę zasługuje wykonana w 1912 r. brukowana posadzka Rynku Starego Miasta, ułożona na kształcie Krzyża Virtuti Militari. W latach 1911—1912 zbudowano według jego projektu gmach Centralnego Towarzystwa Rolniczego przy ul. Kopernika, a w latach 1912—1913 Teatr Polski w Warszawie. Projekt Teatru Polskiego, uznany za najwybitniejsze dzieło Cz. Przybylskiego przed I wojną światową, dał początek cyklowi prac teatralnych, na który złożyły się jeszcze: projekt Teatru Miejskiego w Wilnie (1912), zrealizowany w 1913 r., zniszczony w czasie I wojny światowej Teatr Nowoczesny u zbiegu ul. Jasnej i Nowosiennej (Sienkiewicza) w Warszawie i Teatr Miejski w Kaliszu.

Po wybuchu I wojny światowej Cz. Przybylski znalazł się w Kijowie. Podjął tam pracę w Ukraińskim Ministerstwie do Spraw Polskich, w departamencie Polskich Spraw Szkolnych. Zajmował się budową i adaptacją pomieszczeń dla szkół polskich. W 1916 r. zbudował w Kijowie teatr dla zespołu Stanisławy Wysockiej.

Na początku 1918 r. powrócił do Warszawy i objął wykłady i ćwiczenia z projektowania monumentalnego na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej (PW). 14 V 1919 r. stabilizowano go na Katedrze Architektury Monumentalnej (kierował nią do śmierci), z tytułem profesora nadzwyczajnego. W 1920 r. wziął udział w wojnie polsko-radzieckiej, walcząc w oddziale artylerii zenitowej. 1 II 1921 r. został mianowany profesorem zwyczajnym PW, a w latach 1927—1929 pełnił funkcję dziekana Wydziału Architektury.

Przez cały czas prowadził intensywną pracę projektową, dając wyraz różnorodnym zainteresowaniom zawodowym. Z upodobaniem projektował budynki teatrów, ale również kościoły, np. w Orłowie (1909) i we Włocławku (1912), a nawet był wraz z Z. Kalinowskim autorem projektu wzorowej zagrody włościańskiej, za który otrzymał zresztą w 1907 r. pierwszą nagrodę w konkursie architektonicznym. W latach 1907—1935 brał udział w 38 konkursach architektonicznych, uzyskując 13 razy pierwszą nagrodę oraz wiele drugich, trzecich i wyróżnień. Pierwszą nagrodę m.in. uzyskał zrealizowa-

ny w 1924 r. projekt odbudowy Teatru Narodowego w Warszawie, projekt pawilonów Technologii Chemicznej i Elektrotechniki PW (1929), projekt Dworca Głównego w Warszawie (1929) oraz gmachu Komendy Miasta przy Krakowskim Przedmieściu w Warszawie (1933).

Nie wszystkie projekty prof. Cz. Przybylskiego doczekały się realizacji. Wśród około 20 nie zrealizowanych projektów gmachów użyteczności publicznej znajdują się m.in.: projekt adaptacji pozostałości opactwa Cystersów w Sulejowie na siedzibę średniej szkoły rolniczej (1909), projekt gmachu Centralnego Archiwum Państwowego w Warszawie (1925), Teatru Miejskiego w Łodzi (1924), Instytutu Badań Technicznych w Warszawie (1931) i Muzeum Pomorskiego w Toruniu (1935).

Większość prac prof. Cz. Przybylskiego została zrealizowana w Warszawie. W 1922 r. (w ramach fundacji Rockefellera) wybudowano według jego projektu gmach Państwowej Szkoły Higieny przy ul. Chocimskiej i przy tej samej ulicy gmach Fabryki Czekolady J. Fruzińskiego (obecnie Instytutu Hematologii). Jego autorstwa są także budynki Szkoły Przemysłu Graficznego przy ul. Konwiktorskiej oraz Muzeum Rzemiosła i Sztuki Stosowanej (1930). Przebudował również budynki koszarowe przy ulicy Nowowiejskiej na siedzibę Ministerstwa Spraw Wojskowych (1923) i zaprojektował rozbudowę gmachu Sejmu (1922). Oprócz tego był autorem projektu reprezentacyjnego gmachu dla Łodzi i Kliniki Położniczej w Poznaniu. Projektował też budynki mieszkalne, m.in. dla siebie w Warszawie (przy ul. Górnośląskiej) i na Helu oraz domy dla podoficerów na Pradze w Warszawie (1928). Za jedno z najbardziej udanych jego dzieł uchodzi zrealizowana w latach 1933—1935 na Królewskiej Górze w Konstancinie pod Warszawą willa Wertheima.

Prace prof. Cz. Przybylskiego wyróżniały się umiejętnie stosowanymi elementami architektonicznymi, prawidłowymi proporcjami oraz funkcjonalnością. Preferował on naturalne materiały budowlane, z upodobaniem stosował ceramikę i kamień, wielką wagę przywiązując do detali architektonicznych i starannego wykonawstwa.

Prof. Cz. Przybylski był członkiem licznych instytucji i towarzystw naukowych, m.in. Akademii Nauk Technicznych (1923) i Polskiego Instytutu Sztuk Pięknych (1924). Był też członkiem założycielem (1934) Stowarzyszenia Architektów Rzeczypospolitej Polskiej i wielokrotnym prezesem Koła Architektów w Warszawie oraz członkiem Rady Sztuk Pięknych przy Ministerstwie Kultury i Sztuki.

Zmarł na zawał serca 14 I 1936 r. w Warszawie i został pochowany na cmentarzu Powązkowskim (198-II-4). Pośmiertnie odznaczono go Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta.

Opracował Józef Piłatowicz